

SKATTUNGE KYRKA

Skattungbyn 1:13; Orsa församling; Orsa kommun; Dalarnas län

BESKRIVNING OCH HISTORIK

Orsa socken utgjorde länge den nordligaste utposten av odlingsbygderna kring Siljan och Orsasjön. Norr om Orsa by började den vida vildmarken med stora skogs- och myrområden av norrlandstyp. I nordligaste delen av socknen ligger Orsa Finnmark. Fäbodväsendet var länge helt dominerande vid sidan om det småskaliga jordbruket i anslutning till sjöarna. På 1800-talet blev skogsbruket betydelsefullt. En viktig bisyssla genom århundradena i byarna runt om har varit tillverkning av slipstenar. I ett senare skede fick exploateringen av kalkstensfyndigheterna betydelse, inte minst för Skattungbybygden. Skattungbyn ligger i Ore älvs dalgång, ett par mil nordost om Orsa samhälle.

Föregångaren till nuvarande kyrka var ett träkapell som härstammade från tidigt 1600-tal. Det omnämns första gången 1628 och anges då vara ca elva meter långt, åtta meter brett, med öppna takstolar, vapenhus i söder och sakristia i norr samt vara beklätt utvändigt med spån. Det bar inledningsvis en enkel takryttare på gaveln i väster, vilken var avsedd för kyrkklockan. Den enkla hängställningen för klockan omvandlades någon gång efter 1672 till en större takryttare med spånklädd spira. På 1680-talet förbättrades byggnaden ytterligare; den utvidgades och kyrkorummet försågs med ett tunnvalv av bräder. Det dröjde sedan till 1730-talet innan nya förbättringar genomfördes; då fick kapellet ett nytt kor och inredningen ommålades.

Kapellet brukades in på 1830-talet då det kom att ersättas av en större stenkyrka, tre gånger längre, som uppfördes på samma plats. Kapellbyggnaden fick tjänstgöra ytterligare en tid, inbyggt inom den nya kyrkans murar, som byggnadsställning men också vidare som kyrkorum under den långa byggnadsperioden. Det revs sedan i samband med inredningen av nya kyrkorummet.

Den nya kyrkan ritades 1833 av arkitekt S. Enander vid Överintendentämbetet; han var upphovsman även till en rad klassiska kyrkobyggen under perioden. Bygget påbörjades 1839 och slutfördes 1842. Byggnaden utmärker sig genom sin extrema enkelhet och detaljsparsamhet, inom ramen för nyklassicismens kyrkotyp och arkitektoniska formspråk. Den har stora likheter med Transtrands kyrka som är några år äldre.

Under årens lopp har kyrkan varit föremål för flera förändringar. Mellan 1914 och 1925 genomgick kyrkan en omfattande upprustning; enligt förslag av arkitekterna Allan Nordblad för de utvändiga arbetena och Magnus Dahlander för de invändiga. Utvändigt ombyggdes tornets

kröning; huven fick böjda takfall och lanterninen påbyggdes med ytterligare en mindre sådan vilken kröntes med ett kors på klot. Samtidigt installerades tornur med urtavlor över lanterninens ljudöppningar. Avsikten var bl.a. att mjuka upp byggnadens strama karaktär, höja tornet och ändra på de visuella proportionerna. Samtidigt blev kyrkans arkitektoniska formspråk mer påkostat. Invändigt kom delar av den ursprungliga inredningen, bl.a. altarpåbyggnaden och dopfunten att ersättas, gamla kapellets två förnämliga medeltida altarskåp insattes i koret och färgsättningen på inredningen ändrades.

Ytterligare en genomgripande renovering genomfördes i början på 1960-talet enligt förslag av arkitekt Börje Blomé. Tornet återfick sina ursprungliga proportioner och kröntes med kors, golvet i kor och gångar fick sandsten. Vidare rekonstruerades den slutna bänkinredningen, predikstolen från 1600-talet ersatte nu korets ursprungliga. En ny altarring tillkom medan lilla altarskåpet flyttades till sakristian. Dörrar samt inredningen i vapenhuset och sakristian förnyades, liksom färgsättning i kyrkorummet och på del av inredningen.

Kyrkomiljön

Skattungbyn har karaktär av dels radby och dels klungby, med utspridd och gles bebyggelse. Bybebyggelsen utsträcker sig på södra sluttningen av en dalgång, ovanför Ore älv som slingrar sig från Orsasjön. Länsvägen och järnvägen följer älven på södra sidan om dalgången. Ovanför dalgången i norr utbreder sig det mäktiga skogslandskapet som omfattar Orsa finmark, och gränsar till Härjedalen och Hälsingland.

Bybebyggelsen har ett högt läge på Harabackens kalkrika och bördiga sluttningar. Kyrkobyggnaden är uppförd ovanför bybebyggelsen; på västra sidan om en lokal väg som ansluter till länsvägen. Kring kyrkan finns enstaka utspridda byggnader av skilda karaktärer och funktioner. Ovanför kyrkogården i söder ligger prästgårdens byggnader. Mellan prästgården och kyrkan ligger parkeringsplatsen som ansluter till en bod.

Övriga byggnader

Prästgården anlades i förlängningen av gamla kyrkogården, ovanför kyrkan på sluttningen mot söder. Nuvarande manbyggnaden på prästgården är uppförd kring 1890-talet men ombyggdes 2005 till församlingshem.

Kyrkoanläggningen

Kyrkogården

Kyrkan omgärdas i söder och väster av kyrkogårdar. Den äldsta delen ligger söder om kyrkobyggnaden och ansluter till de mindre markytorna kring kyrkobyggnaden. Den yngsta kyrkogården anlades 1963 väster om den gamla, på sluttande terräng som därför indelades i tre terrasser. Minneslundan i den övre delen av nya kyrkogården iordningsställdes 1992.

Gamla delen omgärdas i söder och i öster, längs med vägen, av ett gjutjärnsstaket tillverkat vid Furudals bruk. I öster, i höjd med kyrkan, finns en bred infart mot vägen. Den avgränsas av två stenstolpar. Ytterligare en ingång finns i söder mot parkeringsplatsen och en förbindelse mellan nya och gamla kyrkogården finns i höjd med kyrkans torn.

Norra delen av kyrkotomten, norr om kyrkan, har en äldre terrassmur av huggen sten. Längs med denna finns en granhäck, en sådan skiljer även gamla kyrkogården från den nya.

Gamla kyrkogården har gräskvarter som avgränsas och indelas av vinkelräta alléer. På västra sidan leder allén även till kyrkans torn, och vidare till bårhuset som är uppfört i nordvästra hörnet av tomten. I nordöstra hörnet av tomten står ett stort kors av smide, fäst på en stor natursten.

Bårhuset är troligen uppfört kring 1880-talet, i en ramverkskonstruktion med liggande och vitmålad panel. Det har ett valmat sadeltak med spåntäckning som kröns på nocken med en vindflöjel. På södra sidan har det tre stycken portar.

En modern ekonomibyggnad är anlagd strax söder om kyrkogården, intill parkeringsplatsen.

Kyrkan

Kyrkobyggnaden utgörs av en enskeppig salkyrka med rak koravslutning i öster, torn i väster och sakristia förlagd i absiden bakom korväggen i öster. Långhuset har en rektangulär plan: Sakristian är uppförd som tillbyggnad mot långhusets östra gavel; den är smalare än långhuset och har en halvrund plan. Källaren under sakristian tillkom som pannrum under 1920-talet. Den nås från utsidan genom en trappa i norr. Tornet som är delvis infällt i långhusets västra gavel har kvadratisk plan.

Samtliga delar av byggnaden är uppförda under samma period i början av 1840-talet. Grunden och stommen är uppförda av natursten, troligen murade kalkstens- eller sandstensskivor, samt förmodligen av tegel i omfattningar, krön och lister.

Exteriör

Samtliga väggytor är putsade med slevdragen puts. Dörr- och fönsteromfattningar har svaga indragningar i putsen. Väggytorna är avfärgade i ljusgrått; omfattningar, smygar och listverk i vitt; sockeln i mörkgrått.

Långhuset har sadeltak, sakristian ett koniskt tak över den halvrunda absiden och tornet dubbla tälttak. Murkrönen har en kraftigt profilerad takfot. Samtliga tak har spåntäckning med plåtanslutningar av koppar. Långhusets tak bär på nocken, vid östra gaveln, en skorsten fodrad med kopparplåt, vilken ansluter till gamla pannrummet under sakristian.

Långhuset har fem fönsteraxlar varav den mittersta i södra långväggen är sammanbyggd med en port. Fönsteröppningarna är stickbågiga och solbänkarna har plåttäckning. De rödmålade fönstren har mittpost och två tvärposter samt rutindelning med spröjsar.

Kyrkan har tre ingångar varav två portaler, en i tornet i väster samt en i södra långsidans mitt. Den tredje ingången är förlagd till sakristians södra sida.

Ovanför södra portalen finns en inmurad sten som bär året 1839 i romerska siffror, året då kyrkans uppförande påbörjades. Ovanför porten och året finns ett överljusfönster, vars övre del efterliknar kyrkans övriga fönster. Södra portalen har släta pardörrar med rakt överstycke och beklädnad av svartmålade plåtskivor samt tröskelsten.

Sakristian har ett mindre stickbågigt fönster i öster och en yttre ingång, med två trappsteg, på södra sidan. Dörren är som kyrkans övriga dörrar beklädd med svartmålade plåtskivor. Under sakristian finns ett f.d. pannrum som nås genom en utvändig källartrappa på norra sidan om absiden.

Det kvadratiske murade tornet har en avslutning med lanternin uppförd över tornhuven. De fyra stickbågiga ljudöppningarna i tornkroppen är försedda med rödmålade träluckor; solbänkarna har plåttäckning av koppar. Lunettfönstret på västra sidan är ett tillägg från 1960-talets upprustning. Tornets portal saknar utsmyckning, överstycket är något stickbågigt och pardörrarna är släta med beklädnad av svartmålade plåtskivor. Porten har en trappplan med två steg samt ledstänger av smide förankrade i fasaden.

Lanterninen som har kvadratisk plan är uppförd i ramverkskonstruktion och klädd med vitmålad panel. Den har fyra rundbågiga öppningar, en i varje väderstreck, som saknar fönster och luckor men numera är försedda med balkongräcken. Över och i axel med varje öppning finns sedan 1920-talet en urtavla. Tornets kröning återfick sina ursprungliga former och proportioner vid restaureringen på 1960-talet. Det kröntes då med ett kors av rostfritt stål.

Interiör

Invändigt fick kyrkan ursprungligen en stram men tidsenlig utformning och inredning, präglad av nyklassicismen, som den utvändiga arkitekturen. Inredningen var sparsam, utsmyckningen obetydlig, rummets och inredningens färgsättning huvudsakligen ljus. Stora förändringar genomfördes i kyrkans interiör vid upprustningen som slutfördes på 1920-talet. Bland annat ändrades färgsättningen och korinredningen omvandlades påtagligt. Ännu större blev följderna av 1960-talets förnyelse, då även några ursprungliga inslag och detaljer rekonstruerades.

Långhuset har ett brett tunnvalv som skiljs från väggfälten genom en vägglist som löper kring hela rummet. Valvets fältindelning med marmorerade inramningar samt väggarnas flammiga färgsättning samt vägglisten och inredningens marmoreringar är en följd av 1960-talets förnyelse. Ursprungligen bestod kyrkorummets utsmyckning endast av den profilerade vägglisten, som var mörkare än de ljusa väggarna och det vita valvet.

Med undantag av vapenhuset fick den nya kyrkan brädgolv. Redan på 1840-talet medförde dock skador i golven att de södra delarna av långhuset fick sandstenshällar. Nuvarande utförandet med kalkstensplattor i kor och gångar genomfördes på 1960-talet i samband med kyrkans restaurering, samtidigt förhöjdes koret med två steg. Vid tillfället omgestaltades även koret på nytt och betydande delar av inredningen ändrades, flyttades eller ersattes, bl.a. återskapades bänkinredningen med slutna bänkar. Även ursprungliga innerdörrar med spegelindelning ersattes med släta omålade paneldörrar.

Sakristian är förlagd till absiden, bakom koret. Ursprungligen nåddes sakristian genom två spegeldörrar i korväggen, en på var sida om altaret. Vid 1960-talets restaurering igenmurades södra dörren och den norra bytes ut; samtidigt förnyades golvet och inredningen. Ett av de medeltida altarskåpen infälldes i väggen.

Vapenhuset i tornet har ett ursprungligt stengolv av sandsten. Norra sidan av rummet har en inredning med förråd, bakom en skärmvägg; södra sidan har en inbyggd trappa med förråd. Hela inredningen är utförd i lackad furu; liksom trappan till tornkammaren samt innerdörrarna. Vapenhuset ombyggdes och nyinreddes på 1960-talet. Inredningen i norr och söder lämnar kvar endast en smal passage genom vapenhuset.

Inredning och inventarier

Den nya kyrkan fick en tidsenlig nyklassicistisk inredning. En ny altaranordning och en ny predikstol tillverkades av Johan Görson i Torsång. Koret pryddes ursprungligen av ett förgyllt kors med törnekrans infällt i en nisch.

Inredningen ändrades och förnyades delvis i samband med upprustningen på 1920-talet, då de två medeltida altarskåpen från gamla kapellet uppsattes i koret; samtidigt anskaffades en ny dopfont. Altarprydnaden avlägsnades och nischen murades igen. Altarskåpen uppställdes över varandra, ovanför 1830-talets altarbord. Installationen kröntes med en snidad strålande sol som fälldes mellan den omgjorda vägglisten.

Upprustningen från 1960-talet gav kyrkorummet dess nuvarande karaktär. Delvis återskapades 1830-talets ursprungliga inredning, bland annat rekonstruerades de slutna bänkarna. En ny altarring vars utformning hämtade inspiration från bänkskärmarna ersatte den ursprungliga. Lilla altarskåpet flyttades till sakristian och predikstolen från 1830-talet ersattes med gamla kapellets predikstol, från 1600-talet. Ett dopaltare som tidigare var placerat mot södra korväggen överfördes till sakristian och placerades under altarskåpet. Kyrkorummet och del av inredningen fick ny färgsättning medan t.ex. bänkar, dörrar, altarring och vapenhusets inredning lämnades avsiktligt omålat, i lackad furu.

Kyrkans två medeltida altarskåp övertogs 1757 från moderkyrkan i Orsa och placerades i gamla kapellet. De flyttades först till sakristian i samband med rivningen av gamla kapellet och magasinerades vid ett senare tillfälle. Det skulle dröja till 1925 innan de uppsattes i nya kyrkan över altarbordet, på en predella och ovanför varandra i den ombyggda korinredningen. På 1960-talet ändrades korets inredning på nytt och det minsta altarskåpet flyttades till sakristian där det uppsattes i en nisch.

Det minsta altarskåpet anses vara utfört omkring 1360 och härröra från Gotland, från den s.k. ”Alamästarens verkstad”. Skåpet saknar dörrar och figurerna skildrar Jesus krönande Maria till himladrottning. Huvudfigurerna flankeras av elva apostlar och en ängel (som ersätter en förkommen apostel). Figurerna är insatta i små nischer som bildar en snidad gotisk arkitektur.

Det större skåpet ingår numera i högkorets altaruspsättning. Predellan är borttagen och skåpet har en fri uppsättning över altarbordet. Skåpet är ett krigsbyte av nordtyskt ursprung, tillverkat kring mitten av 1400-talet. Det har två dörrar och figurerna är uppställda i två nivåer med undantag för Maria som upptar hela mittdelen av mittensektionen.

Figuruppsättningen skildrar i centrum en sittande Maria med Jesusbarnet på armen samt kring henne scener med händelser ur hennes liv samt Jesu tidigare liv. I dörrarna står de tolv apostlarna, insatta i snidade nischer med baldakin och gotiskt utsmyckning.

Till den ursprungliga altaranordningen hör ett altarbord från 1840, utfört av Johan Görson. Det anges ha blivit utbytt mot ett större, 1925 i samband med kyrkans upprustning. Uppenbarligen blev dock altarbordet kvar på sin plats efter ombyggnaden av koret, enligt en bild från 1926 (Se Ullström, 1990).

Altarbordet har en utsmyckning i form av kannelerade pilastrar i hörnen. Det är vitmålat med förgyllda detaljer. På mittspegeln bär det en snidat relief av ett liggande kors insvept med mantel.

Kyrkans ursprungliga altarring var samtida med den övriga korinredningen, och troligen även den tillverkad av Johan Görson. Den var halvcirkelformad, ljust målad med balustrar samt stoppat knäfall och överliggare. Den behölls vid 1920-talets upprustning men ommålades i mörkare kulörer och försågs med nytt och mörkt tyg i klädseln.

I samband med korets förnyelse på 1960-talet ersattes altarringen med nuvarande, troligen ritad av ansvarig arkitekt B. Blomé. Den har raka fram- och sidostycken med avrundade hörn samt en barriär med speglar som efterliknar bänkarnas skärmar och dörrar. Knäfallet har klädsel med rött tyg medan furuvirket är omålat. Altarringen är uppställd ett stycke från korväggen, för att möjliggöra tillträde till altaret.

Någon äldre dopfunt från gamla kapellet är inte dokumenterad. Nuvarande dopfunt är från upprustningen 1925, och huggen i sandsten av E. Pettersson.

Nya kyrkan fick en tidsenlig predikstol i nyklassicistisk stil som tillverkades 1840 av Johan Görson, liksom altarbordet och altarprydnaden. Den brukades fram till 1961 då den ersattes av gamla kapellets predikstol. Korgen hade under en period varit uppställd i vapenhuset och restaurerades inför flytten till koret. Den är utförd 1696 av Matz Snickaren från Våmhus, med smide av Pätz Jugan. Till sin typ och utsmyckning är den typisk för periodens predikstolar utförda i provinsiell renässansstil. Den placerades på norra långväggen intill ett fönster. Trappan har stålstomme och är samtida med uppsättningen.

Ursprungligen hade kyrkan två stycken ovala nummertavlor med förgyllda ramar som bar sniderier på krönen. De stod på svarvade stolpar uppställda mot främsta bänkraden. De omplacerades i samband med tillkomsten av den nya bänkinredningen 1901. De sammanfogades då med gavlarna till de öppna bänkarna i första raden. De två ovala nummertavlorna ersattes vid 1960-talets upprustning med en ny som uppsattes på södra långväggen, nära sydöstra hörnet. Den är vridbar, har enkelt utförande och rektangulär ram.

Den ursprungliga slutna bänkinredningen var målad i en ljus kulör utvändigt och i en mörk kulör invändigt, dörrarna var numrerade. Bänkinredningen förnyades 1901 med öppna bänkar, och gamla bänkinredningen såldes. Vid restaureringen i början på 1960-talet beslöts att så långt som möjligt rekonstruera den slutna bänkinredningen. En bevarad dörr fick utgöra förebild för de nya. Bänkarna lämnades dock omålade, liksom altarringen.

Tre ljuskronor av mässing hänger över mittgången i kyrkorummet. Den största som hänger närmast koret är sannolikt från 1700-talets senare hälft, de båda andra anskaffades vid mitten av 1800-talet. En mindre mässingskrona hänger i sakristian. Den lilla kronan över läktaren inköptes 1962. Den är samtida med de moderna elektriska vägglampetterna, med 1950-talskaraktär, som ritades av restaureringsarkitekten.

Läktaren härrör i sina äldsta delar från kyrkans uppförande. Den nåddes ursprungligen från en trappa i vapenhuset, via tornkammaren. Den utvidgades och försågs med en ny trappa, under sin södra sida, vid reoveringen av kyrkan i början på 1960-talet. Den fick samtidigt en ny färgsättning med bl.a. marmoreringar. Mittpartiet är framskjutet med avrundade hörn, flygarna är raka. Läktaren bärs av åtta pelare med rektangulär sektion, kannelerade sidor, sockel och kapitel. Barriären har balustrar med svarvade dockor och ett högt profilerat vangstycke i nedre delen.

Kyrkans första orgel tillkom 1896; den bestod av ett orgelverk om sex stämmor byggt av Lundahl i Stockholm med en fasad ritad av Johan Laurens. Den förnyades 1924-1925 med ett

verk om 12 stämmor från Tjeckien byggt av Gebrüder Rieger i Jägerndorf. Laurents fasad behölls oförändrad men tillfördes ett nytt spelbord. I samband med kyrkans upprustning 1963 installerades ett nytt helmekaniskt orgelverk om 14 stämmor, byggt av Lindegrens orgelbyggeri.

Den ursprungliga orgelfasaden från 1896 har bevarats oförändrad trots byten av verken. Manualerna har dock flyttats till ett fristående spelbord ställt framför mittskåpet. Orgelfasaden har tre pipskåp varav det mittersta är högre och med rundbågig nisch. Skåpen inramas av pilastrar och de profilerade överstyckena bär bl.a. voluter, attribut och urnor. Fasaden är vitmålad med marmorerade samt gröntonade partier i övre delen. Utsmyckande detaljer är förgyllda.

Kapellfjärdingen fick 1661 låna en klocka från moderkyrkan i Orsa. Klockan placerades troligen i takryttaren på gamla kapellets västra gavel, då kyrkan ännu saknade torn. Troligen återfördes så småningom klockan till Orsa.

Kyrkans nuvarande klockor har övertagits från gamla kapellet. Storklockan härrör från 1664 men är senast omgjuten i Leksand 1704. Lillklockan som är gjuten i Falun 1759 är ännu i sitt ursprungliga skick.

KULTURHISTORISK KARAKTERISTIK OCH BEDÖMNING

Skattungbyns bybebyggelse utsträcker sig på södra sluttningen av Ore älvs dalgång, som även utgör en naturlig passage för länsvägen och järnvägen. Mot norr utbreder sig det mäktiga skogslandskapet som omfattar Orsa finnmark. Bybebyggelsen har ett högt läge på Harabackens kalkrika och bördiga sluttningar.

Redan under tidigt 1600-tal uppfördes ett litet träkapell på nuvarande plats; det omnämns första gången 1628. På 1680-talet utvidgades kapellet och kyrkorummet försågs med ett tunnvalv av bräder. Det dröjde sedan till 1730-talet innan nya förbättringar genomfördes; då tillfördes ett nytt kor medan inredningen i övrigt ommålades. Kapellet brukades in på 1830-talet då det kom att ersättas av en större stenkyrka, tre gånger längre.

Den nya kyrkobyggnaden, som uppfördes mellan 1839 och 1842, byggdes av sten och utformades enligt nyklassicismens då gällande ideal för kyrkobyggnader. Skattung kyrka tillhör den utbredda gruppen av nyklassicistiska kyrkor som tillkom över hela landet mellan omkring 1760 och 1860. Ungefär 800 kyrkor av denna typ uppfördes under perioden. De karakteriseras av ett rektangulärt långhus med sakristia oftast placerad bakom koret och ett kvadratisk torn i väster, krönt med huv eller lanternin. De har vanligen tunnvalv, stora fönstersystem, vita väggar och murar och en sparsam och stram utsmyckning.

Skattungby kyrkobyggnad har stora likheter med kyrkan i Transtrand, som dock är något större. Den stod klar 1835 och kan ha utgjort förebild för Skattung, vars arkitekt S. Enander var verksam vid Överintendentämbetet.

Utvändigt karakteriseras utformningen av Skattung kyrka av enkelhet och stor sparsamhet i detaljer. En orsak lär ha varit begränsade ekonomiska resurser som uteslöt kostbara val. Enkelhet och sparsamhet i kombination med nyklassicismens arkitektoniska symmetri och stramhet har gett kyrkan dess speciella karaktär. Den utvändigt väl bevarade byggnaden är representativ för typen av enkla kyrkor som uppfördes under perioden.

Byggnaden har genomgått ett flertal upprustningar, i synnerhet invändigt. Redan 1901 ersattes den slutna bänkinredningen med öppna bänkar. Mellan 1914 och 1925 genomfördes en omfattande upprustning av kyrkan enligt ett förslag av arkitekt M. Dahlander. Utvändigt byggdes tornets huv och lanternin om. Invändigt fick kyrkan ett nytt värmesystem med varmluftskanaler och ett pannrum under sakristian; samtidigt installerades elbelysning. Framför allt ändrades inredningen i koret där de medeltida altarskåpen från gamla kapellet ersatte den typiska nyklassicistiska altaruppsatsen. Hela kyrkorummet och inredningen fick en ny färgsättning.

I början på 1960-talet genomgick kyrkan en förnyelse som gav den sin nuvarande karaktär invändigt och som utvändigt återställde tornet till sin ursprungliga utformning. Ansvarig arkitekt var Börje Blomé och bl.a. smyckades valvet med marmoreringar och kassettfält, slutna bänkar återskapades, predikstolen från 1840-talet ersattes med gamla kapellets predikstol från 1600-talet och hela korinredningen förändrades.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön

- **Kyrkans strama nyklassicistiska kyrkoarkitektur, utvändigt i stort oförändrad, som representativt exempel på enklare kyrkobyggnader som uppfördes under perioden**
- **Den välbevarade orgelfasaden i klassiserande stil ritad 1896 av Johan Laurents**
- **Kyrkans förnämliga högmedeltida altarskåp (delar av) som härrör från moderkyrkan i Orsa; det ena ett gotländskt arbete, det andra av tyskt ursprung**

Händelser: Kronologisk förteckning

År	H-Typ	Händelse	Källa
1600-tal	Kapell- Uppförande	Ett träkapell uppförs på platsen; 11 m långt och 8 m brett och spånklätt, vapenhus i söder, sakristia i norr. Omnämnt första gången 1628	Ahlberg, 1996
Efter 1672	Tillbyggnad- Torn	Någon gång efter 1672 ombyggs den enkla klockställningen, på gaveln i väster; till en spånklädd takryttare med spetsig spira	Ahlberg, 1996 Ullström, 1990
1681	Utbyggnad- Kapell	Byggnaden utvidgas, tunnvalv av bräder slås över kyrkorummet; vitmålas liksom väggarna	Ahlberg, 1996
Omk. 1730	Ombyggnad-	Byggnaden ombyggs med nytt kor	Ahlberg, 1996
1732	Ändring- Inredning	Läktare, bänkar, predikstol ommålas av Anna Joensdotter fr. Färnäs	Ahlberg, 1996
1839-1842	Uppförande- Kyrkan	Ark. S. Enander; byggm. R.E. Larsson. Nuvarande stenkyrka uppförs, 33 m x 14 m och tornhöjd 24 m, kring träkapellet. Inredningen påbörjas 1840; målning och förgyllning genomförs 1841-1842 Ritningar 1833; invigning 1842	RAÄ Ahlberg, 1996 Ullström, 1990
1840	Rivning-Gla- kapellet	Gamla träkapellet rivs, i samband med påbörjandet av inredningsarbeten	Ahlberg, 1996 Ullström, 1990
1846	Reparationer- Golv	Trägolven i sakristian och södra delen av långhuset är angripna av röta. Nya trægolv anläggs, delvis av sandsten i kyrkorummet	Ullström, 1990
1897	Orgel	Installeras ett orgelverk om sex stämmor. A.V. Lundahl, Stockholm. Fasaden ritades 1896 av Johan Laurents	Ahlberg, 1996 Sjögren, 1952
1901	Ändring- Inredning	De ursprungliga slutna bänkarna ersätts med öppna. Nummer-tavlorna flyttas till de nya bänkarna	Ahlberg, 1996 Ullström, 1990
1914-1925	Upprustning- Exteriör- Interiör	Ark. A. Nordblad, exteriör, ark. M. Dahlander; interiör. Byggm. S.A. Persson: Omfattande restaurering. Ombyggnad tornets huv och lanternin. bl.a. förhöjs lanternin, tornur med slagverk installeras. Nytt värmesystem med kalorifer, värmekammare och varmluftskanaler ersätter järnkaminerna, pannrum anläggs under sakristian; elbelysning installeras. Ändringar i inredningen genomförs, ny färgsättning. Ny dopfunt; ny altaranordning som återanvänder de medeltida altarskåpen från gamla kapellet; nischen i korväggen igenmuras; strålande sol uppsätts på korväggen över altaret, ändring vägglis.	RAÄ Ahlberg, 1996 Ullström, 1990
1924-1925	Orgel	Ny orgel om tolv stämmor installeras i samband med kyrkans upprustning. Tjeckisk orgel av Gebrüder Rieger. Gamla orgelfasaden behölls, nytt spelbord	Ahlberg, 1996 Sjögren, 1952
1936-1938	???	Åtgärder??	RAÄ
1951	Orgel	Om- och tillbyggnad av orgelverket. Tekniska förbättringar. Förslag av H. Weman och N. Hammerberg	Sjögren, 1952
1960	Kyrkogård- Utvidgning	Kyrkogården utvidgas väster om kyrkan. Indelning i tre terrasser	Ullström, 1990
1961-1962	Ändringar- Exteriör- Interiör-	Ark. B. Blomé; byggm. N. Skogslund; konserv. E Håkansson. Tornet återfår sin ursprungliga utformning och kröns med kors. Omputsning och avfärgning. Byte av takspån. Två bjälklag avlägsnas i vapenhuset och ett nytt lunettfönster öppnas, ny torntrappa, ny förrådsinredning, nya dörrar. Läktaren utvidgas och får ny trappa. Inbyggnaden under läktaren avlägsnas. Golvet i kor och gångar beläggs m. kalksten. ny färgsättning, bl.a. smyckas valvet m. marmoreringar som bildar kassettfält, Vägglis på korväggen återställs till ursprunglig form. Södra dörren till sakristian igensätts. Nytt golv i sakristian, av gla bräder fr. kyrktaket, ny dörr. Ny värmeinstallation, vattenburen med bänkvärmare. Ny bänkinredning m. slutna bänkar. Predikstolen fr. 1600-talet ersätter den ursprungliga fr. 1840-talet; ny altarring; lilla altarskåpet flyttas till sakristian, ursprungliga nummertavlor avlägsnas, ny altartavla; nya vägglampetter; delvis ny färgsättning av	RAÄ Ahlberg, 1996 Ullström, 1990

		inredningen	
1963	Orgel	Ny helmekanisk orgel om 14 stämmor. Lindegrens Orgelbyggeri. Ursprungliga orgelfasaden behölls oförändrad	Ahlberg, 1996
1990	Kyrkogården	Minneslund iordningsställs i nya kyrkogården, väster om kyrkan	Ullström, 1990
1999	Underhåll-Tak	Lagning spån, plåt	Församlingen
2004	Teknisk installation	Bergvärme ersätter oljeeldning	Församlingen
2005	Teknisk installation	Tornets urverk elektrifieras	Församlingen

Källor och litteratur

Ahlberg, H. 1996. *Dalarnas kyrkor i ord och bild*.

Berggren, Hugo. 1934. *Sveriges kyrkobyggnader. Västerås stift*.

Prästgårdsinventering i Kopparbergs län, 1976. Dalarnas museum

Sjögren, Josef. 1952. *Orgelverken i Västerås stift*.

Thorsell, Eric. 1939. *Historik till Skattunges kyrkas hundraårsjubileum 1939*.

Ullström, Eric. 1990. *Skattunges kyrka*.

Östlund, Tore. 1962. *Historik och sammanfattning av kyrkorestaurering 1961-1962*.

Övriga uppgifter:

Inventeringsdatum: 2005-11-15

Fältinventering: Jean-Paul Darphin

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning: Jean-Paul Darphin, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning och foto: Jean-Paul Darphin

Rapporten färdigställd: 2006-02-03

Situationsplan

